

Záverečná hodnotiaca správa (Evaluačná správa)

Externý hodnotiteľ: PhDr. Dana Boroška

Obdobie: 09/2019 – 07/2020

Cieľ: Záverečné hodnotenie projektu „Cesta von“

V období 09/2019 – 07/2020 prebiehal projekt pod názvom „Cesta von“, realizovaný bol občianskym združením Spoločnosť priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar, pobočka Banská Bystrica (ďalej OZ SPDDD UaD BB). OZ SPDDD UaD BB pracuje s cieľovou skupinou dlhodobo, pri identifikovaní motivácie, príležitostí a bariér, s ktorými sa mladí dospelí počas procesu osamostatňovania ako aj po ňom, stretávajú vychádzali práve zo svojich dlhoročných skúseností. Môžeme teda konštatovať, že projekt adekvátne identifikoval motivácie mladých dospelých, medzi ktoré patrí najmä úspešný, samostatný život, stále zamestnanie a príjem, ako aj príležitosti a bariéry, ako je ich záujem, snaha, na druhej strane však rýchlo nastupujúca rezignácia pri väčších problémoch a podobne. OZ SPDDD UaD BB sa práci s mladými dospelými ako aj rodinám bývalých „domovákov“ venuje viac ako desať rokov, za podobné opatrenia môžeme uviesť projekt zameraný na osamostatňovanie sa mladých dospelých, ktorý bol realizovaný v rokoch 2012 – 2014 v Jihočeskom kraji pod názvom „*Na prahu aneb podpora mladých dospelých při jejich cestě do samostatného života*“, realizovala ho spoločnosť Santia, spol. s r.o. a taktiež program realizovaný Nadáciou pre deti Slovenska „*Domov - Pomoc mladým dospelým pri ich ceste z detského domova*“.

OZ SPDDD UaD BB počas realizácie projektu oslovilo niekoľko relevantných aktérov, ako Mesto Banská Bystrica, ÚPSVaR, Sociálna poisťovňa, Slovenský červený kríž, spolupráca s nimi bola bez väčších problémov a čo sa týka inštitucionálneho zabezpečenia, aktivity za účasti relevantných aktérov sa realizovali buď v ich priestoroch, prípadne v priestoroch OZ SPDDD UaD BB. Zväčša sa však realizovali v priestoroch osloveného aktéra, nakoľko táto možnosť bola omnoho prínosnejšia pre zúčastnených na projekte. Realizované inovatívne opatrenie markantne zasiahlo do výsledkov, a to v pozitívnom smere. Výsledky a dopad opatrenia boli merané formou dotazníkového zisťovania u cieľovej skupiny.

Do pilotného overovania inovatívneho opatrenia boli zapojení mladí dospelí po ukončení ústavnej starostlivosti, čo ako uvádza popis cieľovej skupiny projektu, je práve cieľová skupina. Vychádzajúc zo skúsenosti s mladými dospelými odchádzajúcimi z ústavnej starostlivosti, môžem konštatovať, že sociálne potreby zúčastnených mladých dospelých sa zmenili. Nakoľko dostali základné informácie o dôležitých témach zameraných na bývanie, financie, či

zamestnanie, mohli svoje zisťovanie ďalej zamerať na konkrétnejšie otázky. Účastníci po absolvovaní programu vedia rozdeliť svoje potreby podľa dôležitosti, možno povedať, že v niektorých prípadoch došlo ku zmene hodnôt a ich rebríčka. ,

Do pilotného overovania inovatívneho opatrenia boli zapojení tak účastníci mužského ako aj ženského pohlavia. Čo sa týka vekového zloženia tento bol dodržaný tak ako sa uvádza v popise, teda 16 – 28 rokov veku, čím bola obsiahnutá široká škála mladých dospelých, od tých, ktorí sa v čase trvania projektu pripravovali na osamostatnenie sa, cez mladých dospelých opúšťajúcich ústavnú starostlivosť až po bývalých odchovancov centier pre deti a rodiny, ktorí už viedli samostatný život. Môžeme teda konštatovať, že pre overovanie inovatívneho opatrenia boli vhodne vybratí účastníci, ktorí zastupovali vzorku cieľovej skupiny. Zásadným rozdielom medzi tými, ktorí sa projektu zúčastnili a tými, ktorí sa ho nezúčastnili v rámci cieľovej skupiny, je najmä prístup k informáciám. Účastníci projektu mali možnosť nadobudnuté vedomosti a zručnosti aj prakticky vyskúšať v rámci realizácie rôznych aktivít. Zároveň mali možnosť konzultovať svoje dotazy s lektormi, odborníkmi v daných témach. Toto vnímame ako zásadný rozdiel a zároveň potrebu každého mladého dospelého, ktorý sa pripravuje na osamostatnenie sa.

Rozdiely, ktoré tak vznikli medzi účastníkmi a tými, ktorí sa nezúčastnili, sú z časti ovplyvniteľné externe, to znamená prístupom odborných pracovníkov centier pre deti a rodiny, nezaujmom zo strany mladých dospelých. Realizovanie inovatívneho opatrenia OZ SPDDD UaD BB vnímame ako veľmi významný a nevyhnutný krok k tomu, aby cesta mladých dospelých k ich osamostatneniu bola čo možno najjednoduchšia. Vzhľadom na nie celkom fungujúci systém prípravy detí v centrách pre deti a rodinu na ich osamostatnenie sa a následný život, je program zameraný na pomoc pri osamostatňovaní nepostrádateľný. Pomoc odborných pracovníkov tak môžu využiť nielen tí mladí dospelí, ktorí už opustili ústavnú starostlivosť a potrebujú pomoc pri riešení už vzniknutých krízových situácií ale aj deti od 16 rokov, možno aj mladšie, ktoré majú záujem o fungujúcu a zmyslupnú prípravu na opustenie ústavnej starostlivosti.

Informácie, sú to, čo v mnohých prípadoch odchovancom z centier pre deti a rodinu chýba, informácie sú nástrojom, ktorý im môže značne uľahčiť osamostatnenie sa a následné vyhnutie sa chybám a na ne nadväzujúcim krízovým situáciám. Dievčatá vyrastajúce mimo rodinného prostredia v mnohých prípadoch o svoje deti prichádzajú, deti sú často umiestňované do náhradnej starostlivosti, dôvodom je nezvládanie role matky, nedostatok rodičovských zručností, ako aj nedostatok schopností pri výbere vhodného partnera. Z nášho pohľadu úplne absentuje výchova k manželstvu a rodičovstvu, najmä k zodpovednému rodičovstvu. Práve prostredníctvom takýchto a podobných projektov zameraných na ich vzdelávanie v rôznych oblastiach života, je možné pomôcť mladým dospelým žiť plnohodnotným životom v našej spoločnosti bez toho, aby potrebovali pomoc od štátu vo forme, príspevkov, či dávok.

Počas pilotného overovania projektu vznikli niektoré situácie, ktoré je možné označiť ako problémové, jednou z nich dosť zásadnou z nášho pohľadu, bol výber vhodných odborných pracovníkov a to najmä na pozíciu sociálneho pracovníka, psychológa. Na tieto pozície boli vypísané výberové konania, kde sa napokon podarilo obsadiť dané pozície. Uvedenú situáciu

prijímateľ uviedol v SWOT analýze ako jednu zo slabých stránok, SWOT analýza bola súčasťou žiadosti. V spojitosti s pracovnými pozíciami uviedol prijímateľ v časti SWOT analýzy ohrozenia, pravdepodobnosť miery fluktuácie, kde bolo potrebné zabezpečiť hneď v úvode zmenu na pozícii sociálny pracovník a približne v prvej tretine projektu prijímateľ musel zabezpečiť obsadenie pozície kariérového poradcu, ktorý bol súčasťou projektového tímu odborníkov z dôvodu nástupu na materskú dovolenku. Kontinuita bola tak zachovaná, čím bolo zabezpečené bezproblémové pokračovanie v projektových aktivitách zameraných na získanie zručností pri hľadaní si zamestnania, ako aj zručností potrebných pri pracovných pohovoroch.

Rovnako vznikali situácie, kedy bolo potrebné motivovať klientov k spolupráci, nakoľko ako prijímateľ uviedol v ohrozeniach vo SWOT analýze, mladí dospelí zažijú mnoho sklamaní, ktoré sú dôvodom pre ich rezignáciu pri riešení svojej životnej situácie. Rovnako tak je to ich spoliehanie sa na druhých, ktorí im poskytnú pomocnú ruku. Práve spoliehanie sa na niekoho iného môže byť príčinou neskorších problémov, keď mladý dospelý vyčerpá možnosti pomoci. Odborný tím, ktorý pracoval s mladými dospelými zúčastnenými na aktivitách tak hľadal možnosti a spôsoby ako čo najlepšie motivovať mladých dospelých k tomu, aby oni sami prejavovali záujem a pýtali sa ďalej, preto aby oni sami mali záujem získať čo najviac informácií potrebných k samostatnému životu. Zvolením vhodných postupov a najmä prístupov k mladým dospelým sa odbornému tímu podarilo to, že účastníci počas aktivít boli sami aktívni a prejavovali záujem.

S uvedenými „komplikáciami“ sa prijímateľ vysporiadal bez väčších problémov, na základe skutočnosti, že v kraji pôsobí už viac ako 10 rokov a priamo spolupracuje s centrami pre deti a rodiny, nevznikali problémy zo strany centier v zmysle, odmietania ponúkanej možnosti zapojenia mladých dospelých do projektu. Rovnako tak podľa našich skúseností z návštev priamo na mieste konania sa aktivít, bolo evidentné, že mladí dospelí mali záujem o aktivity, aktívne sa zapájali. Čo sa týka výberu lektorov, vo väčšine prípadoch môžeme konštatovať veľmi dobrý výber zo strany prijímateľa, nakoľko sa jednalo o odborníkov v daných oblastiach a ľudí, ktorí nemali žiadne problémy s prácou s danou cieľovou skupinou.

Prijímateľ počas pilotného overovania riešil najmä výber vhodných odborných pracovníkov ako aj výber vhodných aktivít a následný výber vhodných lektorov. Najzávažnejšou situáciou však bola situácia v súvislosti s COVID – 19, kedy musel prijímateľ prehodnotiť fungovanie a priebeh aktivít. Bolo potrebné hľadať inú formu vedenia aktivít a komunikácie s klientmi. Vzhľadom na zavedené opatrenia v súvislosti s COVID – 19, sa všetky májové stretnutia realizovali online formou. Počas stretnutí boli využité platformy zoom a online nástroje ako mentimeter, padlet, kahoot, ale aj bežný internetový prehliadač. Online priestor tak nahradil osobné stretnutia, čo ale nemalo vplyv na kvalitu práce s klientmi. Aj napriek tomu, že v čase uvedených opatrení nebol možný osobný kontakt, CDR nemali povolené ani návštevy, bol zo strany účastníkov evidentný záujem o sprostredkované informácie. Výberom vhodných nástrojov pre online stretnutia sa ešte posilnil ich pozitívny dopad na účastníkov.

Pilotné overovanie inovatívneho opatrenia možno hodnotiť ako úspešné, mladí dospelí, ktorí sa programu zúčastnili nadobudli nové vedomosti znalosti ako aj zručnosti potrebné pre úspešné osamostatnenie sa. Vysoko pozitívne hodnotíme výber aktivít zameraných na

spoznávanie samého seba, ako aj účastníkov navzájom. Myslíme si, že práve poznať samého seba, svoje silné stránky ako aj potreby je veľmi dôležité. Jedinec tak vie, v čom prípadne vyniká alebo naopak v čom by sa možno mal zlepšiť. Čo však vnímame čiastočne rozporuplne je zameriavanie sa opakovane na odpustenie a postrádame zameranie sa na vyrovnanie sa s daným stavom a následným prijatím seba samého. Veľmi vhodná sa nám javí aj aktivita zameraná na emocionálnu odolnosť, pretože pre mladých dospelých z ústavnej starostlivosti je veľmi dôležité naučiť sa zvládať vlastné emócie, pretože práve tie sú často dôvodom ich nevhodného spôsobu komunikácie a následného fungovania po osamostatnení sa.

Veľmi dobrým príkladom bolo pre mladých dospelých stretnutie s bývalými odchovancami centier pre deti a rodiny, ktorý im na vlastnom príklade mohli prerozprávať, čo sa im po odchode z centra pre deti a rodinu podarilo a čo sa im naopak možno nepodarilo. V rámci diskusie, mali tak možnosť hľadať spôsoby ako fungovať bez väčších problémov, rozobrať si svoj pohľad na to, čo je a čo nie je správne.

Pozitívne hodnotíme všetky aktivity, ktoré boli priamo zamerané na kariérny rozvoj, zručnosť ako napísať dobrý životopis, či ako sa správať a ako komunikovať na pracovnom pohovore. Veľmi vhodne bol najmä zvolený kariérový poradca – profesionál, a to v oboch prípadoch.

Mladým dospelým chýba schopnosť hospodáriť s finančnými prostriedkami, aj z tohto dôvodu boli medzi aktivity zaradené aj tie, ktoré boli zamerané na finančnú gramotnosť. Tu získali informácie o bežných účtoch, možnostiach hypoték, či získania úveru zo ŠFRB.

Počas trvania projektu mladí dospelí, ktorí sa ho zúčastnili mali možnosť osobne navštíviť úrady verejnej správy, Mesto Banská Bystrica, UPSVR BB, Sociálnu poisťovňu, kde sa mohli rozprávať priamo s pracovníkmi, ktorí im odpovedali na ich dotazy, najmä týkajúcich sa povinnosti evidencie na úrade práce a následnej možnosti žiadať o príspevky a dávky v hmotnej núdzi, postup pri ich vybavovaní. Účastníci tak mali možnosť oboznámiť sa s tlačivami slúžiacimi na evidenciu, ako aj so žiadosťou o príspevky a dávky. Účastníci sa ďalej oboznámili s bytovou politikou samospráv, kde však boli upozornení, že každá samospráva sa v rámci bytovej politiky môže líšiť, rovnako tak sú rozdiely v možnostiach jednorázovej výpomoci, prípadne mimoriadnej výpomoci zo strany samosprávy. Mladí dospelí tak získali informácie priamo z prvej ruky, ktoré boli overené a neboli sprostredkované treťou stranou.

Vysoko pozitívne taktiež hodnotíme osobnú návštevu mladých dospelých v zariadeniach sociálnych služieb zameraných na náhradné ubytovanie, útulky. Tí tak na mieste mali možnosť vidieť zariadenia, ktoré budú mať možnosť využiť v prípade, že nebudú mať vlastné bývanie, prípadne sa nedostanú k prenájmu z dôvodu nízkeho alebo žiadneho príjmu. Tieto aktivity vnímame skutočne pozitívne, nakoľko podľa nášho názoru môžu mať preventívny charakter v zmysle motivovania mladého dospelého k snahe mať sa lepšie.

Celkovo projekt a jeho aktivity vnímame ako úspešne zvládnuté, nie je možné pokryť potrebu na 100% vzhľadom na kapacity v rámci odborných pracovník, ktorí by mali záujem pracovať s touto cieľovou skupinou a zároveň majú dostatok informácií a skúseností v sociálnej oblasti. Každý mladý dospelý by mal mať možnosť absolvovať takýto typ programu v dlhodobom trvaní aspoň 2 roky pre opustenie náhradnej starostlivosti a osamostatnením sa. Je nepostačujúce, aby sa deti v centrách pripravovali na osamostatnenie až cca 6 – 12 mesiacov pred samotným

odchodom. Je potrebná intenzívna každodenná práca s mladými dospelými na tom, aby oni sami zvládali samostatný život a jeho úskalia. Naučiť ich vedieť požiadať o pomoc, v prípade, že ju potrebujú, ale zároveň neučiť ich zvykať si na pomoc v každej situácii, resp., že ich problémy bude riešiť niekto iný.

Tak ako sme uviedli vyššie, je nielen pre mladých dospelých dôležité disponovať s informáciami ohľadom ich možností, pretože len tak je možné, aby si aj oni sami vedeli plánovať následné kroky k úspešnému osamostatneniu sa.

V Banskej Bystrici dňa 31.08.2020

.....

Podpis ext. hodnotiteľa